

Zondag 22 september 2019 – 20:00

ABDIJ POSTEL

So el Ençina

De Madonna's van Da Vinci

Luciana Cueto

mezzosopraan

Sarah L. Ridy

harp

Programma Reina del Cielo

*In dit programma delen de muzikanten
hun poëtische inspiratiebronnen mee.*

Sublime, Magnificence....

*"Quae est ista? Quae est ista
quae de deserto ascendit sicut virga
stellis, sole, luna pulchrior? María!"*

Sor Juana Inés de la Cruz 1648-1695

Laudario di Cortona (tweede helft 13de eeuw)

Ave dei genitrix

Arrangement van een oud lied (instrumentaal)

Ave Maris Stella

Protectress....

*"Angeles y hombres, señora,
os juramos, como veis,
con que vos os obliquéis,
a ser nuestra protectora.*

Sor Juana Inés de la Cruz 1648-1695

Anoniem, Cancionero Musical de Palacio (S. XV/XVI) (instrumentaal)

So ell encina encina

Anoniem, Cancionero Musical de Palacio (S. XV/XVI)

Reina y Madre de Dios

Anoniem, Cancionero Musical de Palacio (S. XV/XVI) (instrumentaal)

Ay Sancta María

Lope de Baena, Cancionero Musical de Palacio (S. XV/XVI)

Rogad, vos virgen, rogad

Purity....

*"Mujer, flor que se abre en el jardín:
las rosas son como tu carne virgen,
con su fragancia inefable y sutil,
y su nostalgia de lo triste."*

Federico García Lorca 1898-1936

Josquin Desprez (ca.1450-1521) (instrumentaal)

Ave Maria... benedicta tu

Traditioneel Catalaans volkslied

La mare de Déu

Heinrich Isaac (Brabant, c. 1450 – Florence, 1517) (instrumentaal)

Gaude Maria Virgo

Motherhood....

“Una mujer morena
resuelta en luna
se derrama hilo a hilo
sobre la cuna.

Ríete, niño,
que te traigo la luna
cuando es preciso.”

Miguel Hernández 1910-1942

Jean Mouton (1459-1522) (instrumentaal)

Salve Mater Salvatoris

Anoniem, Cancionero Musical de Palacio (S. XV/XVI)

Qué bonito niño chiquito

Alonso Mudarra - (c. 1510 – April 1, 1580) (instrumentaal)

Fantasia que contrahaze la harpa de Ludovico

Jacques Arcadelt (Namur c. 1507- Paris 1568)

Hodie beata Virgo María

Tenderness....

“Silencio, atención,
que canta María!
Escuchen, atiendan,
Que a su voz divina,
los vientos se paran
y el cielo se inclina.”

Sor Juana Inés de la Cruz 1648-1695

Traditioneel Siciliaans slaapliedje

Ninna nanna ri la rosa

Sensuality, beauty....
"I am a rose of Sharon,
a lily of the valleys."

"I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem,
as the tents of Kedar, as the curtains of Solomon...
Look not upon me, because I am black,
because the sun hath looked upon me..."
Hooglied

Anoniem, Cancionero de Uppsala (S. XVI)
Yo me soy la morenica

Luis de Narváez (c. 1500? – 1550/1560) (instrumentaal)
Canción del Emperador

Luis de Milán (c.1500-c.1561) (instrumentaal)
Fantasia del quarto tono

Luis de Narváez (c. 1500? – 1550/1560)
Canción del Emperador

Loving kindness, hope....
"The deepest experience of the creator is feminine,
for it is experience of receiving and bearing."
Rainer Maria Rilke 1875-1926

Anoniem, Cancioneiro de Paris- S. XVI
Senhora del mundo

Joy....
"Vengan, vengan, vengan.
Al fin vienen a cesar,
porque entre tanta alegría,
pone, al subir, paz María,
como su hijo al bajar;
que en gloria tan singular,
es bien todos se convengan.
Vengan, vengan, vengan."
Sor Juana Inés de la Cruz 1648-1695

Adriaan Willaert (Rumbeke, circa 1490 – Venetië, 1562)

Regina Caeli laetare

Love, human passion....

“My beloved spake, and said unto me, Rise up, my love, my fair one, and come away.”

Hooglied

“My dove, my beautiful one,

Arise, arise!

The nightdew lies

Upon my lips and eyes”

James Joyce 1882-1941

Hernando de Cabezón (1541-1602) (instrumentaal)

Dulce memoriae

Francisco Guerrero (Seville,1528 – Seville,1599)

O Virgen

Jacques Arcadelt (Namur c. 1507- Paris 1568) (instrumentaal)

O Felice Occhi Miei

Bartolomeo Tromboncino (Verona, c. 1470 – Venice, c. 1535)

Sú, Sú Leva, Alza Le Ciglia

Inleiding: Reina del Cielo

door Luciana Cueto en Sarah L. Ridy

Leonardo da Vinci, symbool van de renaissancegeest, beschrijft in zijn uiteenzetting over schilderkunst dat men om de vrouwelijke figuur te portretteren, *"je geen spieren met harde lijn moet markeren, maar het zacht licht erover laten glijden en laten eindigen in heerlijke schaduwen. Dan zal het gezicht betoverd worden door gracieuze schoonheid."*

Geïnspireerd door de goddelijke schoonheid over Leonardo's Madonna's, stelt So el Ençina een programma voor, gewijd aan de aardse en hemelse kanten van de Maagd Maria: moederschap, zuiverheid, goddelijkheid, schoonheid, tederheid, de heilige en de vrouw.

Veel van de meest prachtige muziek is gewijd aan de Maagd Maria, overal waar de katholieke kerk zich verspreid heeft. Net zoals Da Vinci, hebben vele dichters, schilders, componisten en beeldhouwers haar als muze gekozen. "Moeder aarde" was waarschijnlijk de eerste godin tot wie de mensheid zich gewend heeft, de oorsprong van zijn bestaan. Deze cult was in essentie vrouwelijk, het is nl. "moeder" aarde die leven schept en de mens voedt zodat die kan overleven. Deze toewijding aan de aarde en aan de vrouwelijke figuur heerste in het Westen, tot het begin van de Christelijke tijd. Maria is, op haar eigen manier, ook de verheffing van de moederfiguur.

"Reina del Cielo" volgt enkele van de belangrijkste aspecten van haar leven: de kindertijd, de conceptie, de geboorte van Jezus,... Tussen de verhaallijnen door verschijnen verschillende gebedslieden, een typische devotie uit Da Vinci's tijd, samen met enkele traditionele Mediterraanse liederen, waar de Mariacultus nog steeds zeer populair is. Dit programma bezit een breed scala aan kleuren en vormen, zowel weergegeven door componisten van het kaliber van Josquin Desprez, Jacques Arcadelt en Adriaan Willaert, als door muziek uit de meest beroemde Spaanse renaissance liedboeken. We hebben ons ook laten leiden door het bekende Hooglied, de grote inspiratiebron voor vele prachtige composities die verwijzen naar de Maagd Maria. In dit werk (met letterlijke betekenis 'het mooiste der liederen') uiten twee jonge geliefde hun wederzijdse en romantische gevoelens. Alhoewel, de liturgie heeft hiervoor afbeeldingen toegepast om de verbinding tussen Maria en de Heilige Geest weer te geven. In het middeleeuwse en voornamelijk vroege renaissance Europa, het tijdperk van Leonardo, was de Mariastatus zodanig gegroeid dat een zeer groot deel van de religieuze muziek en poëzie Maria vertegenwoordigt als het ideale toonbeeld van de hofse liefde.

Net zoals de Madonna's van het Florentijnse genie, stelt ons programma een brug voor tussen het aardse en het heilige. Da Vinci's voorstellingen van de vrouw zijn niet enkel symbolen van schoonheid, zoetheid, sensualiteit maar ook zijn schilderijen weerspiegelen de mensheid en goddelijkheid tesamen.

In gesprek met Luciana Cueto en Sarah L. Ridy

Hoe is So el Ençina ontstaan? Wat zijn jullie toekomstplannen?

Het ensemble "So el Ençina" ontleent zijn naam aan de titel van een seculier villancico uit het fameuze Cancionero Musical de Palacio (ca 1490 – ca 1520) waarin meer dan 300 villancico's opgenomen zijn. De drijfveer achter dit ensemble is het opnieuw tot leven wekken van dit fascinerende en kleurrijke renaissance-repertoire uit het Iberische schiereiland, in haar puurste en meest transparante vorm met een zo spontaan en natuurlijk mogelijke vertolking.

In de toekomst zal So el Ençina bezig blijven met het verkennen, interpreteren en herontdekken van de schoonheid van dit repertoire, waar muziek en woord intiem gelinkt zijn. We verheugen ons dit naar het publiek te blijven brengen.

Wat is de inspiratie voor het programma Reina del Cielo?

Dit programma is geïnspireerd door de sublieme schoonheid van Leonardo's Madonna's. Maria was een instrument om de verschillende facetten van vrouwelijkheid vorm te geven. Zij was namelijk het eerste voorbeeld van deugd dat toegelaten was, sociaal aanvaard werd en gestimuleerd werd in de periode van Da Vinci. We hebben geprobeerd om naar de Madonna te kijken door de ogen van Da Vinci en de verschillende facetten van vrouwelijkheid te portretteren: tederheid, de mogelijkheid om lief te hebben en te zorgen, .. Maar ook hun schoonheid, sensualiteit en sterkte. Dit zijn slechts enkele aspecten uit het complexe vrouwelijke universum dat Leonardo zou kunnen hebben geïnspireerd. Deze Madonna's met tedere ogen stellen ook de kracht van de vrouw voor. We kozen verschillende stukken uit Leonardo's tijd om dit muzikaal te portretteren. Maar we hebben ook tijd en ruimte overstegen om een verhaallijn te volgen.

Wat vinden jullie van de concertlocatie, de abdij van Postel, voor deze voorstelling? Welke impact heeft deze locatie op jullie muziek?

Een gepaste omgeving is extreem belangrijk ter creatie van een atmosfeer, die uitnodigt om het goddelijke voor te stellen. Natuurlijk omvat dit ook de akoestiek, die de geïnterpreteerde muziek dient te omarmen. De Abdij van Postel is hier een ideale plaats voor: het is intiem en tegelijkertijd biedt het prachtige resonantie.

Hoe meer oude muziek gespeeld wordt, hoe meer je geïnspireerd dient te worden door de architectuur. En we mogen ook de mystieke waarde van resonantie niet vergeten.

Wat zou Da Vinci van dit concert vinden?

Allereerst zou hij zeer waarschijnlijk verbaasd zijn dat twee vrouwen in de 21ste eeuw inspiratie voor hun creativiteit kregen door zijn werk. Door de manier waarop we naar het verleden kijken als continue verandering, zo verandert ook onze esthetische waardering wanneer het voor ons past. Zo ook verandert de stijl van oude muziek continue. Wij, muzikanten van oude muziek, creëren steeds opnieuw nieuwe klanklandschappen op basis van onze huidige esthetiek en connotaties. We slaan voortdurend bruggen tussen heden en verleden, maar met een eigentijdse uitstraling. Op dezelfde manier moeten we verwachten dat de stijlen van oude muziek voortdurend veranderen.

Waarschijnlijk zou Da Vinci dit "moderne patina" onmiddellijk horen en verrast zijn door de klankenwereld die we produceren. Muzikale uitvoeringen waren helemaal anders in zijn tijd. Zo zou het hele concept van een 'concert' hem vreemd zijn geweest, net als het idee van een volledig internationaal publiek dat naar muziek uit andere eeuwen luistert, in stilte en in een onbekende plaats en ruimte. En hij zou misschien ook verbaasd zijn over het feit dat zijn werk wordt gebruikt om nieuwe manieren van kunstuitingen te inspireren.

Wat zou je aan Da Vinci willen vragen?

We zouden van de gelegenheid gebruik willen maken om hem alles te vragen over de klanken en de interpretatie van de muziek uit zijn tijd en plaats, aangezien hij ook muzikant was... Het kan ook heel verhelderend zijn om van hem te horen wat hij denkt over de mensheid in 2019. Misschien heeft hij heel wijs advies voor ons?

De Klank van Da Vinci

door Jelle Dierickx

Op 2 mei 1519 stierf op 67-jarige leeftijd de renaissanceman bij uitstek, Leonardo da Vinci. De mythe was toen al groter dan de man en heeft sindsdien enkel nog grotere proporties aangenomen. De Mona Lisa, de zogenaamde Vitruviusman en Het laatste avondmaal zijn werelderfgoed en de aan Da Vinci toegeschreven Christus Imperator werd in 2017 voor 450,3 miljoen dollar geveild terwijl het in 1958 als toen nog onbekend werk voor een schamele 45 Pond gekocht werd.

Ondanks alle mythen en de wereldsterstatus van Da Vinci, ondanks alle boeken die al vervaardigd werden omtrent de man en zijn werk, is het nog steeds nauwelijks geweten bij een groter publiek dat hij een volleerd musicus was. Hij bespeelde niet enkel meesterlijk de lira da braccio, maar stond tevens bekend als uitmuntend zanger en improvisator. Daarnaast deed hij onderzoek naar de wereld van het geluid en ontwierp hij diverse instrumenten. Het eigenlijke begin van zijn carrière, zijn verblijf aan het hof in Milaan, stond zelfs in het teken van de muziek. In 1482 zond Lorenzo de Medici hem als musicus naar het hof van de Sforza's waar hij naar de woorden van Vasari direct furore maakte:

Na de dood van Gian Galeazzo, hertog van Milaan, en nadat diens plaats in 1494 was ingenomen door Lodovico Sforza, gebeurde het dat Leonardo omwille van zijn grote faam door de hertog werd uitgenodigd naar Milaan te komen om er op de lier (lira da braccio) te spelen, want de hertog hield veel van de klank van dat instrument; en Leonardo bracht inderdaad zijn lier mee, die grotendeels van zilver was en die hij eigenhandig had vervaardigd, in de nieuwe en bizarre vorm van een paardeschedel, een vorm die voor een krachtiger klank en een meer gedragen geluid zorgde: vandaar dat hij alle musici overtrof die daar waren samengekomen om te spelen. Bovendien was in die tijd niemand zo goed als hij in geïmproviseerde declamatie van verzen.

De levens van de kunstenaars van Giorgio Vasari is meestal één van de eerste bronnen die geciteerd wordt in teksten omtrent Da Vinci en toch heeft het geduurd tot de jaren tachtig van de twintigste eeuw vooraleer de link van Da Vinci met muziek systematisch onderzocht werd. Dit door Emanuel Winternitz. Het is nochtans niet enkel Vasari die Da Vinci duidelijk als musicus profileert. Paolo Giovio, Benvenuto Cellini, de Codice del Anonimo Gaddiano, Giovanni Paolo Lomazzo... spreken allemaal over Da Vinci als muzikant. Ook de wiskundige en filosoof Luca Pacioli schrijft in de appendix van De Divina Proportione, waaraan Da Vinci intensief meewerkt, over zijn collega als één van de meest excellente schilders van perspectief, architect, musicus. Een paar jaar na zijn dood beschreef de historicus Paolo Giovo hem als volgt:

Hij had een aangenaam, briljant en vrijgevig temperament, was een aantrekkelijke verschijning, een connoisseur en uitmuntend uitvinder van mooie dingen, vooral op het gebied van spettacoli teatrali. Daarbovenop zong hij meesterlijk terwijl hij zichzelf begeleidde op de lira.

De schilderijen en tekeningen zijn tot op de dag van vandaag nog steeds zichtbaar en daardoor lijken ze van groter gewicht dan de lang vervlogen klanken die Da Vinci als musicus voortbracht. Dat wil echter niet zeggen dat we moeten doen alsof ze er nooit geweest waren.

Wat weten we over de klank van Da Vinci? Hij heeft wellicht muzieklessen gekregen toen hij in het atelier van Andrea Verrocchio werkzaam was (van 1467 tot 1476). Atalante Migliorotti staat bekend als één van de leerlingen die Da Vinci later zelf in de wereld van de muziek zou inwijden. Da Vinci zelf bespeelde zeker de lira da braccio en wellicht ook de luit. Die instrumenten gebruikte hij tijdens tal van improvisaties. De meeste improvisatoren uit de tijd schreven hun creaties niet neer en Da Vinci is hierop geen uitzondering. In zijn notities duikt wel sporadisch notenschrift op, vaak in de context van een rebus of raadsel. Hij kon dus zonder probleem muziek noteren.

Omtrent de lira da braccio bestaat er wel enige begripsverwarring. In de Renaissance werden de termen lira of viola gebruikt om zowel de lier uit de Grieks-Romeinse oudheid als de voorloper van de viool met extra resonantiesnaren te beschrijven. Zo worden Apollo en Orpheus bijvoorbeeld ook met beide instrumenten afgebeeld op diverse tekeningen en schilderijen. Ook de engel van Ambrogio de Predis speelt lira da braccio op het paneel links van Da Vinci's Madonna op de rots dat zich tegenwoordig bevindt in de National Gallery te Londen. Het instrument bleef bijzonder populair tot in het midden van de 16de eeuw.

Baldassar Castiglione beschrijft het instrument ook in zijn befaamde Boek van de hoveling uit 1527:

Nog veel mooier vind ik zang met de begeleiding van een viola, want daarbij bevat de solostem bijna alle schoonheid (...) Het meest bevalt mij het voordragen van poëzie met begeleiding van de viola, want dat verleent de woorden wonderbaarlijke schoonheid en uitdrukkingskracht.

In Castiglione's Boek van de hoveling wordt de vraag gesteld naar de ideale hoveling, zoals Da Vinci er in wezen ook één was. In deze context wordt gewezen op het belang van geletterdheid en dat men op zijn minst enige interesse moet hebben voor de muziek, de schone kunsten en de dichtkunst: *U moet weten dat ik met de hoveling niet tevreden ben als hij niet ook musicus is en al hij niet alleen muziek kan lezen, maar ook een paar instrumenten bespeelt.*

Muziek werd in de Middeleeuwen gezien als één van de zeven artes liberales en ook in de Renaissance bleef deze idee verder leven. Het is dan ook niet logisch om de muzikale aspecten van Da Vinci los te koppelen van zijn andere werkzaamheden. Misschien wordt er teveel gekeken naar de schilderwerken van Da Vinci en de zaken die hij niet afgewerkt heeft. Misschien deelde hij wat veel festivalmakers en musici die improviseren weten: we bestaan in het moment, alles is af in het ene moment dat de muziek klinkt. Wie weet is hij wel het meest aanwezig in dat wat men niet kan vastgrijpen. Hij was alvast gefascineerd door het uitdoven van muziek en sprak in deze context zelfs van *la malattia della musica*. In de schilderkunst probeerde hij de onhoorbare harmonieën eeuwig te laten voortklinken, maar ook in zijn experimenten met akoestiek zoekt hij naar mogelijkheden om klank langer aan te houden. Rond 1489 schrijft hij dat hij het perspectief zowel uit het standpunt van het zien als van het horen wil onderzoeken.

In die context wou hij over muziek en de natuur van de vijf zintuigen spreken, maar het is niet geweten of deze studie ooit geschreven werd. De meeste onderzoekspistes die in zijn notities te vinden zijn, zijn gelinkt aan zijn ideeën omtrent muziekinstrumenten. Zo ontwierp hij onder andere een glissandofluit en was hij bijzonder gefascineerd door slagwerk dat ook in militaire context kon ingezet worden. De instrumenten die hij ontwierp waren geen magische toestellen, maar onderzochten hoe het spectrum kon uitgebreid worden. Zo ontwikkelde hij vanuit de draailier de „viola organista“, de combinatie van een toets- en een strijkinstrument dat in theorie een volledige batterij viola da gamba's kon vervangen. Het instrument werd opnieuw geconstrueerd door Slawomir Zubrycki in 2013.

De nieuwsgierigheid van Da Vinci was echter onverzadigbaar en hij ging veel verder dan het ontwerpen van muziekinstrumenten. Hij verklaarde geluidsgolven echter ook via de metafoor van watergolven, net zoals Hermann von Helmholtz het in zijn geluidsleer zou doen, maar wel pas een paar eeuwen later, in 1862. Da Vinci begreep ook het fenomeen echo, maar was net zo goed op zoek naar geluidseffecten als naar de zogenaamde harmonie van de sferen zoals Cicero die beschreef in de Droom van Scipio (De Republica, boek VI). De tijd was nog niet rijp voor methodologisch onderzoek omtrent het binnenoer, maar Da Vinci verlegde de grenzen van het onderzoek waar mogelijk.

Musica, la Figurazione delle cose Invisibili. Voor Da Vinci was muziek de representatie van onzichtbare dingen. Geen wonder dat deze mens gedreven door fascinatie en nieuwsgierigheid ook de wereld van de onzichtbare dingen wou verkennen. Dit telkens vanuit een holistisch besef dat oog, oor en neus verbinden waren. Zijn denken en handelen gaat steeds uit van de organische structuur van het universum. Het is een constante zoektocht naar kosmos in de chaos, naar orde in de wanorde.

Zo zijn er ook diverse speculaties omtrent de verborgen muziek in de visuele werken van Da Vinci. Onder andere musicoloog Giovanni Maria Pala spreekt in *The hidden music* over de verborgen muziek in Het laatste avondmaal van Da Vinci. Feit is alvast dat Da Vinci niet ongevoelig was voor het omzetten van muzikale harmonieën in een architecturale ruimte. *Ik geef de tonen weer van de objecten die worden gezien door het oog, schreef hij, zoals de musicus de noten weergeeft die worden gehoord door het oor.*

Vele aspecten van zijn onderzoek werden tevens concreet gerealiseerd in Da Vinci's rol als festivalmaker. Aan het hof van Milaan was hij verantwoordelijk voor de artistieke invulling en praktische realisatie van de diverse feesten of spettacoli teatrali. Zo ontwierp hij in 1490 onder andere de virtuoze ontwerpen en verrassende visuele effecten voor het spektakelstuk Het feest van het paradijs dat opgevoerd werd in het Castello Sforzesco om het huwelijk te vieren van Gian Galeazzo Sforza en Isabella van Aragon. Dichter Bernardino Bellincioni schrijft in het voorwoord van zijn tekst voor de performance dat de titel verwijst naar *het paradijs dat geniaal geschapen werd door de Florentijnse meester, Leonardo da Vinci.*

Op kleinere schaal organiseerde hij bijvoorbeeld ook optredens van speellieden en zangers voor Mona Lisa terwijl ze voor hem poseerde. Hij beheerste letterlijk en figuurlijk de gave een glimlach om de lippen te toveren.

Het boek van de hoveling introduceert een nieuw woord in het Italiaans:

Men moet een zekere sprezzatura aan de dag leggen, waarmee men verbergt hoe knap men is en de indruk wekt dat men wat men doet en zegt, zonder moeite en bijna achteloos doet en zegt.

We mogen zeker onder de indruk zijn van de sprezzatura die Da Vinci aan de dag legde op muzikaal gebied. Zijn lira da braccio mag dan wel verstomd zijn, de klank van Da Vinci maakt nog steeds deel uit van de verbazingwekkende kosmos waarin we leven.

***

Musica Divina 2019 gaat aldus op zoek naar de klanken die de mythe Da Vinci omgorden. Ensembles als *Capella de la Torre*, *Currende*, *VocaMe*, *So el encina*, *Doulce Mémoire*, *RedHerring* en *Constantinople feat. Marco Beasley* nemen ons mee op ontdekkingsstocht. Van *Soundscape Da Vinci* tot *Canzoni Italiani*, van muziek van tijdsgenoot en collega-genie *Josquin Desprez* en het Frankrijk van *Christine De Pizan* tot een muzikale brug over de *Bosporus*. De hedendaagse kopie van de *viola organista* mag natuurlijk ook niet ontbreken.

Ook de negen dichters van *Poesia Divina* gaan in hun nieuwe psalmen op zoek naar de klank van *Da Vinci*, naar de wereld voorbij de mythe, naar een contrapunt met het onvoltooide.

Zoals voor *Da Vinci* muziek de representatie van onzichtbare dingen is, zo wordt het onzichtbare hoorbaar gemaakt tijdens *Musica Divina*.

Bronnen

Castiglione, B. (1527/2000), *Het boek van de hoveling*, Athenaeum – Polak&Van Genneep, Amsterdam

Isaacson, W. (2017), *Leonardo da Vinci. The Biography*, Simon & Schuster, Londen

Isbouts, J.-P. & Brown, C.H., *Young Leonardo*, Brown & Pantheon, Santa Monica

King, R. (2012), *Leonardo en het Laatste Avondmaal*, De Bezige Bij, Amsterdam

Müller, S. (2018), *Der grösste Kunstkrimi der Welt*, in *Stern* Nr. 35, 23.8.2018

Pater, W. (1873/1998), *The Renaissance. Studies in Art and Poetry*, Senate, Twickenham

Vasari, G. (1550/1995), *De levens van de kunstenaars*, Pandora Pockets

White, M. (2000), *Leonardo, the first scientist*, Abacus, Londen

Winternitz, E. (1982), *Leonardo da Vinci as a musician*, Yale University Press, New Haven & Londen

Zöllner, F. (2005), *Leonardo da Vinci*, Taschen, Köln

Zubrzycki, S. (2015) *The da Vinci sound – Viola Organista*, Piano Classic 001 / SEMF 001

Liedteksten

Laudario di Cortona *Ave dei genitrix*

Ave, Dei genitrix,
fontana d'alegrança.
Ave, fonte consignata,
de la stirpe David nata,
più de null' altra se' beata:
avest'in deo verace amança.`

Ave, Dei genitrix,
fontana d'alegrança.
Variò forte natura
Quando 'n te, vergene pura,
lo Signor prese figura
sença carnal delectança.

Ave, Dei genitrix,
fontana d'alegrança.
Donna, de laude se' degna,
ké portasti l'alta 'nsengna,
lo Salvator ke viv'et regna
per cui sem for de malignança.

Ave, Dei genitrix,
fontana d'alegrança

*Hail, Mother of God,
fount of joy.
Hail, sealed fountain,
born of the race of David,
you are blessed above all others
you have true love in God.*

*Hail, Mother of God,
fount of joy.
Nature changed her nature
when in you, O pure virgin,
the Lord took human form
without carnal delight.*

*Hail, Mother of God,
fount of joy.
Lady, you are worthy of praise,
for you have borne the highest badge
of Honour
through whom we are beyond the grasp
of evil*

*Hail, Mother of God,
fount of joy.*

Anoniem

Reina y Madre de Dios

Reina y madre de Dios, oídnos.
Oydnos, Señora
Pues que conosco
Que si bien tenemos
Qye es por vos.

Pues Regina çeli,
Acuérdesse os
Qye si soys madre de Dios,
Soys por nos.

Mostrate ese matrem,
Sumat per te preçes,
Pues tú las ofreçes
Ante Dios.

*Koningin en Moeder van God,
aanhoor ons, verhoor ons, Vrouwe ;
als wij een genade verkrijgen,
weten wij
dat dat door uw toedoen is*

*Koningin van de hemel,
bedenk toch voortdurend
dat u, omdat u de moeder van God
bent, aan onze kant staat.*

*Toon dat u onze moeder bent
en aanvaard de tot u gerichtte gebeden,
U zult die immers aanbieden
aan God.*

Lope de Baena

Rogad, vos virgen, rogad

Rogad vos, Virgen, rogad
A Jhesús, Reina del cielo,
Por las pases d'este suelo.

Vos naçiestes escogida
Vos sois Virgen,
Vos sois Madre;

Vuestro Hijo
y nuestro Padre
Nos dé paz en esta vida.

*Vraag toch, Maagd,
vraag, Koningin van de hemel,
om vrede op deze aarde;*

*U werd geboren als uitverkorene,
U bent Maagd,
U bent Moeder;*

*moge uw Zoon
en onze Vader
ons vrede schenken in dit leven.*

Trad. Catalaans lied

La Mare de Déu

La Mare de Déu
quant era xiqueta,
anava a costura
a aprendre de lletra,
ab con coixinet
i la cistelleta.

En el cistellet
duu quatre pometes,
un boci de pa,
també avellanetes;
hi portava nous
i alguna panseta.

En feia fusets,
en teixia veta;
i amb un coixinet
en feia punteta.
El coixí era d'or,
les puntes de seda.

Ella n'ensenyava
a dues santetes:
a Santa Susagna
i a Santa Pauleta.
En un llibret d'or
'prenia de lletra.

*The Mother of God,
When she was a young girl,
Went to her dressmaking lessons
And to learn to read and write
With her little cushion
And a little basket.*

*Inside the little basket
She carries four little apples,
A little piece of bread,
Some hazelnuts as well;
There, she carried walnuts
And a few raisins.*

*She made some thread,
She made some lace
And, on a small cushion,
She would do some knitting.
The cushion was made out of gold;
She knitted silk threads.*

*She would teach (how to sew)
Two little saintly maidens:
Saint Susanna
And Saint Paula
And in a little gold book
She took notes...*

Els àngels cantaven:
- ¡Garindó, garindeta!
Estant retirada
en una cambreta,
l'àngel n'hi va entrar
per la finestreta:

- Déu vos guard María,
de gracia sou plena.
La nit de Nadal
parireu vos, Verge.
En tindreu un noi
bonit com l'estrella.

Serà vostre fill,
serà fill de verge.
Per nom se dirà,
per nom se nomena,
per nom Salvador
del cel y de terra.

Se dirà Jesús
rei del cel i terra.

*The angels were singing:
"Honeybug, honeybee!"
And once she had retired
To a little chamber,
The angel flew in
Through the little window.*

*—"God bless you, Mary:
You're full of Grace!
On Christmas Night
You shall give birth, oh Virgin.
You shall have a boy
As beautiful as a star!*

*Your Son shall be
The son of a virgin.
The name He will be given,
The name you shall call Him;
His name (is) the Saviour
Of both the earth and heaven!*

*His name will be Jesus,
King of both the earth and the heavens*

Anoniem

¡Qué bonito Niño chiquito!

¡Qué bonito Niño chiquito!
Pariendo la Virgen, dos buenas mugeres
servían al parto
y fazíanle plaçeres
al Niño.

¡Qué bonito Niño chiquito!
En los pañizuelos
que no son de sirgo
en un pesebrejo
enbuelvelo la Virgen al Niño.

¡Qué bonito Niño chiquito!
La Virgen Maria,
como era moçuela,
ciñólo cueradamente
con una faxuela al Niño.

¡Qué bonito Niño chiquito!
Ángeles del cielo
muy dulce cantavan
"Gloria in excelsis Deo"
asy lo acallavan al Niño.
¡Qué bonito Niño chiquito!

*Wat een mooi kindje!
Toen de Maagd aan het baren was
hielpen twee goede vrouwen
bij de bevalling
en vertroetelden het kindje.*

*Wat een mooi kindje!
In een kribbe
wikkelt de Maagd
het kindje in doeken
die niet van zijde zijn.*

*Wat een mooi kindje!
De Maagd Maria,
die nog jong was
bakerde het kind voorzichtig in
met een sjaal.*

*Wat een mooi kindje!
Engelen uit de hemel
zongen zeer lieflijk
"Gloria in excelsis Deo"
en zo kregen ze het kindje stil.
Wat een mooi kindje!*

Anoniem

Hodie beata virgo Maria

Hodie beata virgo Maria
puerum Jesum presentavit in templo
et Simeon repletus spiritu sancto
accepit eum in vulnas,
et benedixit Deum, dicens:
Nunc dimittis servum tuum, Domine,
secundum verbum tuum in pace.

*Today the blessed Virgin Mary
presented the boy Jesus in the temple
and Simeon, filled with the Holy Spirit,
took him on his arms.
and blessed God, saying:
Lord, now lettest thy servant depart in
peace, according to thy word.*

Trad. Siciliaans

slaaplied

Ninna nanna ri la rosa

Duormi riposa sutta a 'na rosa
alla susuta di rugnu na cosa
ti vuogghiu beni, ti vuogghiu beni
chiuri l'ucciddi ca 'u sunnuzzu veni.

T'ha quitari, t'ha quitari
comu si queta l'unna ru mari
comu agghia a ddiri, comu agghia a
ddiri
l'occhiu ti joca e a 'ucca t'arriri.

Quantu si ruci, quantu si ruci
pasta ri zuccaru, pasta ri nuci
chi hai ca cianci, a naca ti cunzai
miezu aranci, chi hai ca sempri cianci.

Lullaby of the Rose

*Go to sleep, sleep beneath a rose.
When you wake I'll give you something nice.
I love you, I love you,
Close your little eyes then sleep will come.*

*You must calm down, you must calm down
Like waves in the sea calm down.
Whay can I say, what can I say,
When you have a twinkle in your eyes and a
smile on your lips?*

*How sweet are you, how sweet,
Like sugar paste or walnuts.
Why are you crying? I have put your cradle
In amongst the orange trees,
What's the matter, why do you cry all the
time.*

Anoniem

Yo me soy la morenica

Yo me soy la morenica,
Yo me soy la morena.

*I am the little dark one,
I am the dark woman.*

Lo moreno bien mirado
Fue la culpa del pecado;
Que en mi nunca fue hallado,
Ni jamás se hallara.

*It is said that darkness
is caused by sin,
But sin was never found in me
And never will be.*

Soy la sin espina rosa
Que Salomon canta y glosa....
Nigra sum sed Formosa
Y por mí se cantara.

*I am the rose without the thorns
Of which Solomon sings, and says
I am black but beautiful;
For me they will sing.*

Yo soy la mata inflamada,
Ardiendo sin ser quemada;
Ni de aquel fuego tocada
Que a los otros tocara.

*I am the burning bush,
Blazing without being consumed.
Untouched by the fire
That will scorch all the others.*

Anoniem

Senhora del mundo

Senhora del mundo
princesa de vida,
seáis de tal hijo
en buena hora parida

Aquel soberano,
supremo Señor,
por suma bondad
vencido de amor,
de vos toma el traje
de manso pastor,
porque de El no huya
la oveja perdida.

Del huerto cerrado
de vuestras entrañas,
aquel hazedor
de santas hazañas
salió disfraçado
con ropas extrañas
del ser que a los santos
da gloria cumplida

Por vos, virgen santa,
podemos dezir
que el hombre comiença
de nuevo a vivir,
que antes su vida
fue siempre morir
con grandes sospiros
por ver nueva vida.

Trocamos por vos
pesar en plazer,
y siempre ganar
y nunca perder;
pobreza en riqueza,
ignorancia en saber
la hambre en hartura,
la muerte en la vida.

*Koningin der wereld,
prinses van het leven,
U zult op een gelukkig moment
een voortreffelijke zoon baren.*

*Die heerser,
de hoogste Heer
die uit grote goedheid
uit pure liefde,
uit u de gedaante aannam
van een zachtmoedige herder,
opdat het verdwaalde schaap
niet van hem afdrijft.*

*Uit de afgesloten tuin
van uw buik
kwam deze doener
van heilige daden
tevoorschijn in een andere gedaante,
met kleding die niet past
bij het wezen dat Heiligen
volle glorie schenkt.*

*Dankzij U, heilige Maagd,
kunnen we zeggen
dat de mens opnieuw
begint te leven,
dat zijn leven, voorheen,
altijd sterven betekende,
met een sterk verlangen
om nieuw leven te zien*

*Dankzij U
ruilen wij verdriet in voor vreugde,
altijd winnen en nooit verliezen;
armoede voor rijkdom,
onwetendheid voor kennis,
honger voor verzadiging,
de dood voor het leven.*

Adriaan Willaert

Regina caeli laetare

Regina caeli laetare,
Aleluia
Quia quem meruisti portare.
Aleluia
Rexurrexit sicut dixit.
Aleluia
Ora pro nobis Deum.
Aleluia

*Koningin des hemels, verheug u,
alleluja.
Omdat Hij, die gij waardig geweest zijt te dragen,
alleluja,
Verrezen is, zoals Hij gezegd heeft,
alleluja,
Bid God voor ons,
alleluja.*

Francisco Guerrero

O Virgen, cuando os miro

O Virgen, quando os miro
no cabe en sí mi alma de gozosa,
y en mi pecho tan triste no reposa,
y por esto suspiro, buscando mi alegría,
que sola vos la dais al alma mía.

O Virgen, vuestros ojos
estrellas son que alegran mi tristeza,
y en mi pecho no cabe tal riqueza,
y por esto...

*O Maagd Maria, wanneer ik u aanschouw,
Overstelpt de vreugde mijn ziel,
En mijn zo droeve hart kent geen rust
En daarom smacht ik, hunkerend naar mijn
blijdschap,
Die alleen U kan leggen in mijn ziel.*

*O Maagd Maria, uw ogen,
Sterren zijn het, die mijn treurnis doen
verblijden,
En zulke rijkdom overstijgt mijn hart,
En daarom ...*

Bartolomeo Tromboncino *Sù, Sù Leva, Alza Le Ciglia*

Sù, sù, leva, alza le ciglia
Sù, sù, leva, alza le ciglia,
Non dormir chè non dorm'io
E se hai caro el viver mio
apri li occhi e te resviglia
Sù, sù, leva...

Lassa il somno et odi il canto
D'un che va per te penando
E che affetto è d'amor tanto,
che e per te va quinci errando
e sì forte lamentando,
che col strido te resviglia.
Sù, sù, leva...

Lassa adonque, o donna, il somno
E pietà ti svegli il core
Chè mie forze più non ponno
Riparar a un tanto ardore;
e se hai dramma in te d'amore,
odi il canto e te resviglia.
Sù, sù, leva...

Time to wake up

*Time to wake up, open your eyes,
don't sleep when I'm not sleeping
and if my being alive is dear to you,
open your eyes and wake up.
Time to wake up...*

*Sleep no more, hear the song
of one who is desperate for you,
afflicted by so great a love
that he wanders up and down
lamenting so loudly
that his cries wake you up.
Time to wake up...*

*So sleep no more, my lady,
and let pity rouse your heart
for I'm not strong enough anymore
to restrain my deep desire;
if you have the least bit of love in you,
hear my song and wake up.
Time to wake up...*

Met dank aan Marianne Lambregts en
Barbara Grimm voor de vertaling van de
liedteksten.

Biografieën

Luciana Cueto

De Argentijnse mezzosopraan Luciana Cueto begon haar muzikale opleiding van kinds af aan bij onder andere Rebecca Stewart, Xenia Meijer, Emma Kirkby, Paula de Wit, Lavinia Bertotti, etc. Nu neemt ze deel aan prestigieuze muzikalfestivals en concertzalen over de hele wereld. Als freelance zangeres wordt ze uitgenodigd door prestigieuze ensembles. Ook leidde haar fascinatie voor vroege Iberische muziek haar tot het creëren van de ensembles *So el Ençina* en *Romanza*, beide gericht op de studie en interpretatie van de Spaanse middeleeuwse- en renaissancemuziek. Ook is zij een trotse dirigente van het Zwaluwkoor in Amsterdam. Samen met de ensembles *La Violetta* en *Musica Temprana* heeft ze opnames uitgebracht bij de cd-labels Zefir Records, Etcetera en Cobra Records.

Sarah L. Ridy

Sarah Louise Ridy behaalde haar bachelor diploma in moderne harp aan de Royal Northern College of Music in Manchester. Vervolgens legde ze zich toe op de barokharp en werd ze de eerste studente die een masterdiploma behaalde in barokharp aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, Nederland. Haar geliefkoosde instrument is een 'Cellini' model van een Italiaanse drievoudig besnaarde harp van harpbouwer Rainer Thurnau uit Wiesbaden in Duitsland, een instrument waar ze verliefd op werd tijdens het Wereld Harp Congres in Genève. Ze heeft echter onlangs een prachtige metaalsnarige Gaelische harp van Violaine Alfaric toegevoegd aan haar kleine harp familie en hoopt dit kleine juweeltje te kunnen bespelen tijdens uitvoeringen in de nabije toekomst, samen met haar nieuwe gotische 25-snarige harp, gemaakt door Franz Reschenhofer.

Sarah treedt zowel solistisch op als met tal van ensembles over de hele wereld. Ze speelt in een verscheidenheid aan stijlen, waarvan er veel hun roots hebben in de oude muziek. Ze is altijd enthousiast door het vooruitzicht om nieuw repertoire te ontdekken en om de bekendheid van de barokharp te vergroten. Na jarenlang verblijf in België en Nederland, is ze onlangs teruggekeerd naar Engeland. Ze is momenteel de hoofdlerkracht barokharp aan het Koninklijke Conservatorium in Den Haag.

Abdij van Postel

De abdij van Postel – gelegen op het kruispunt van destijds belangrijke wegen – wordt begin 12de eeuw door de norbertijnenabdij van Floreffe gesticht. Naast het pionierswerk van de ontginning van de streek is er de opvang van de reizigers, waarmee het klooster een uitstekende faam als Godshuis verwerft. In 1610 groeit Postel uit tot een onafhankelijke abdij, met de steun van de bisschop Maes van 's-Hertogenbosch en de landvoogden Albrecht en Isabella. In 1797 bereikt de Franse revolutie de abdij: de kloosterlingen worden verdreven en alle goederen worden aangeslagen. Na een halve eeuw is er de heropstart in 1847. Volgt een moeizame, geduldige restauratie met in de 20ste eeuw de realisatie van een stevig boerderij. Daar is de befaamde Postelkaas ontstaan, erkend als streekproduct, en erg gegeerd ook in zijn variëteiten. Die lekkere producten worden aangeboden in de abdijwinkel, naast de nog grotere variëteit van de abdij-kruidenteelt, verwerkt in het abdiylabo. Steeds beschikbaar is de welgekende zuivere ginseng... Het befaamde Postel-abdijbier, eveneens teloor gegaan bij de Franse Revolutie, wordt met zijn varianten gebrouwen bij Alken-Maes n.v. te Alken.

EXPERIMENT/ILLENDENDE
KUNST/THEATER/JAZZ/ACROBATIE
KLASSIEKE MUZIEK/POEZIE
DESIGN/FOTOGRAFIE/DANS
OUDE MUZIEK/LITERATUUR
OPERA/ARCHITECTUUR/PLAATS
FILOSOFIE/FILMMUZIEK/LEVEN
GESCHIEDENIS/ERFGOED/GELUK
HEDENDAAGSE MUZIEK/FESTIVAL
POLITIEK/ECONOMIE/WORLDBANK
PERFORMANCE/SOCIOLOGIE
CHANSOON/SOUNDSCAPE

Klara. Blijf verwonderd.

AMUZ

CONCERTSEIZOEN

19 | 20

I FAGIOLINI
IL GARDELLINO
AMANDINE BEYER & GLI INCOGNITI
COLLEGIUM VOCALE GENT
STILE ANTICO
LES ARTS FLORISSANTS
TIBURTINA ENSEMBLE

**INFO & TICKETS:
WWW.AMUZ.BE**

FESTIVAL
VAN
VLAANDEREN

Vlaanderen
verbeelding.waer

| amuzantwerpen

HET NIEUWS UIT DE KEMPEN EN MECHELEN

rtv

altijd op scherp

 www.rtv.be

 [rtvvandaag](https://www.facebook.com/rtvvandaag)

 [@rtv_vandaag](https://twitter.com/rtv_vandaag)

't Pact zorgt voor muziek in de Kempen

za 5 okt 2019

Symfonieorkest Vlaanderen

o.l.v. Kristiina Poska met Pieter

Wispelwey (cello) & Lorenzo Gatto (viool)

Dubbel Brahms

20 uur – cc Zwaneberg

Heist-op-den-Berg

www.zwaneberg.be

zo 22 mrt 2020

Vitaly Pisarenko & Henry

Kramer

Bizet, Barber, Schubert

11 uur – Foyer Schouwburg Rex

Mol

www.getouw.be

wo 25 mrt 2020

Ataneres Ensemble

Strings in the house

20.15 uur – cc de Werft – Geel

www.dewerft.be

za 2 mei 2020

Ratas del viejo Mundo

Rions Noir

20.15 uur – Begijnhofkerk

Turnhout

www.warande.be

vr 5 juni 2020

Eliane Rodrigues, Nina

Smeets-Rodrigues, Carlo

Willems en Koen Wilmaers

The Bernstein & Gershwin

Connection

20 uur – cc 't Schaliken – Herentals

www.schaliken.be

Provincie
Antwerpen

DE WARANDE

GESPECIALISEERD IN PEUGEOT & CITROËN

VANAF SEPTEMBER NU OOK **MITSUBISHI DEALER**

DE NIEUWE MITSUBISHI L200 GEBOUWD VOOR ELKE UITDAGING.

De nieuwe L200 is gebouwd om elke uitdaging aan te kunnen. Hij is robuust, heeft een enorme laadruimte en biedt het comfort dat je van een moderne pick-up mag verwachten. Achter zijn nieuwe stoere looks gaan een hele reeks hoogtechnologische snufjes schuil, met als nieuwe van de zalm: het legendarische Super Select 4WDII systeem in combinatie met een blokkeerbaar midden- en achterdifferentieel. Hierdoor koppel je kracht aan efficiëntie, en dat op elk terrein. Ben jij er stoer genoeg voor?

Kom de nieuwe L200 binnenkort ontdekken in onze showroom.

5 JAAR GARANTIE | 76 L/100 KM | 199-206 G/KM (NEDC)
78,8 L/100 KM | 221-254 G/KM (WLTP)

*Bekijft de brandstofverbruik en CO₂-afstoot onder voorbehoud van officiële homologatie.

ONTDEK
MITSUBISHI
TIJDENS ONZE
OPENDEUR-
DAGEN

**OPENDEUR-
WEEKEND**
ZAT 28 & ZO 29
SEPTEMBER
VAN 10.00u
TOT 17.00u

DEALER

GARAGE - CARROSSERIE LAVRIJSEN NV, Molseweg 88, 2440 GEEL, 014 57 83 70, lavrijsen-geel.be, BE0406.353.289

BEKIJK ONS AANBOD WAGENS OP WWW.LAVRIJSEN-GEEL.BE

Of het nu gaat over aankoop, onderhoud of herstelling, van scooter tot vrachtwagen, LAVRIJSEN NV is uw mobiliteitspartner.

GARAGE | CARROSSERIE LAVRIJSEN NV | Molseweg 88 | 2440 Geel | 014 57 83 70 | lavrijsen-geel.be

van roey

BOUWEN MET MENSEN

Oostmalsesteenweg 261 • 2310 Rijkevorsel • T +32 3 340 17 11 • info@vanroey.pro • www.vanroey.pro

COLOFON

ALGEMENE COÖRDINATIE EN ORGANISATIE

Festival van Vlaanderen Kempen vzw
met dank aan sponsor IOK
en mediasponsor Klara

ORGANISATIE

Dr. Jelle Dierickx
directeur
Michaela Defever
marketing & PR
Loes Habraken
productie
Ingken Grosse
zakelijk medewerker

RAAD VAN BESTUUR

Marc De Geyter
voorzitter
Kris Vreys
ondervoorzitter
Ludo Kools
secretaris
Greet De Clerck
Bart De Nijn
François Mylle
Annemarie Peeters
Michel Oliebos
Annick Schramme
Björn Siffer

SAMENSTELLING EN REDACTIE

Jelle Dierickx
Michaela Defever
Loes Habraken

ONTWERP EN CAMPAGNEBEELDEN

www.emilielauwers.be

© FOTO'S

Capella de la Torre © Andreas Greiner-Napp
Currende © Paul De Smet
So el ençina © Sarah Ridy, Eduardo Hernandez
Perez, Kshitij Saxena
VocaMe © Severin Schweiger
Doulce Mémoire © Laurent Geneix
Ratas del viejo mundo © Thomas Vandecasteele
Constantinople © Paolo A. Santos
RedHerring © M. De Decker
Locaties © Stef Boey, Bernard Van Velsen,
Alidoor Dellafaille & Tijn Vereenoghe
Andere zie redactie

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jelle Dierickx
Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen vzw
Zoutwerf 5
2800 Mechelen

EUROPEAN FESTIVAL ASSOCIATION

Het Festival van Vlaanderen Mechelen maakt deel
uit van de koepel Festival van Vlaanderen en is
lid van de European Festival Association en de
International Society for Contemporary Music.

Programma onder voorbehoud van wijzigingen.

CONTACT

Festival van Vlaanderen Kempen vzw

Zoutwerf 5, 2800 Mechelen
T +32 (0)15 26 23 41
kempen@festival.be

www.musica-divina.be

SUBSIDIENTEN

MET DE STEUN VAN

De steden Geel, Hoogstraten, Lier, Mol, Herentals en Turnhout en de gemeenten Westerlo, Heist-op-den-Berg en Scherpenheuvel, de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo, en de kerkfabrieken en de toerismediendiensten van de betrokken steden en gemeenten.

POESIA DIVINA

SPONSORS

PARTNERS

